

Forum Ecclesiasticum

In Quo Jus Canonicum Universum, Librorum Ac Titulorum Ordine Per Quæstiones Et Responsa, Tam Canonistarum Veterum & Recentiorum, quàm Legistarum, in iis, quæ Utrique Juri, Canonico Et Civili Communia Sunt, Authoritate stabilita, Methodo clara & facili explanantur

Leuren, Peter

Moguntiae, 1719

Quæst. 288. Quæ sit læsio ultra dimidium justii pretii, & an exinde vel etiam ex læsione infra dimidium invalida sit emptio vel venditio, aut saltem rescindenda, vel detur actio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73957](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73957)

hospitibus non multò post destruendam. Castrop. *l. c. num. 4.* Item validè & licitè currente pretio elocari domum, quam quis privatim scit. V. g. ob instantem discessionem aulae Principis ex illo loco minoris elocandam; eò quod ematur inhabitatio, cujus pretium desumendum ex tempore, quo fuerit habitata, sed conducatur ematur & vendatur jus ad præsentem & futuram habitationem. Quod jus, cum præsens sit, & communi æstimatione tanti æstimetur in præsens, valida & licita erit locatio, ut probabilius censet Castrop. cum Salas. *loc. cit.* contra Valent. *loc. cit.* Item mutuari posse pecuniam, cujus valorem imminuendum quis scit, cum obligatione tantundem restituendi; cum nihil petatur supra id, quod in præsentem conceditur. Castrop. contra Sylv. Triticum quoque, cujus pretium per legem proximè ferendam minuendum quis secreto accepit à Principe ejusve confiliario, posse vendi pretio currente ante promulgationem illam legis aliis ignotam, contra Molin. Rebell. Sal. Less. sentientes contrarium, eò quòd non liceat aliquem uti privatà notitià legis, quæ omnibus debet esse communis, in aliorum detrimentum, defendit Castrop. *loc. cit. num. 6.* ex ea ratione, quòd spectato rigore juris, possit quis ad merces suas distraendas & vitandum damnum suum uti notitià tali privatà, esto, distractio illa cedat per accidens in detrimentum non intentum aliorum. Exinde autem, quòd lex debet esse communis, cum promulgatur, non sequatur, usum dictæ scientiæ privatæ debere esse communem ante legis promulgationem. Contrarium nihilominus tenet Castrop. *loc. cit. num. 7.* cum Molin. Less. Sal. &c. de bonis confiscandis & libris confingendis, & hinc prohibendis, eos currente pretio distrahi posse ab habente de hoc privatam notitiã, eò quòd ista bona & libri contineant in se moraliter causam confiscationis & prohibitionis, nimirum delictum possessoris, aut authoris vitium; adeoque se habeant tanquam merces vitiosæ. De cætero restrictionem illam, quã aliqui cum Covar. restringunt dicta ad obligationem justitiæ cui illa non repugnare volunt, asserunt tamen esse contra caritatem, quã quilibet obligetur non quærere lucrum cum alterius jactura, reprobat Castrop. *num. 8.* cum Molin. Less. Salas. &c. eo quòd caritas solum obliget abstinere à lucro iniquo & contra leges; non verò conformi legibus, etsi ex eo per accidens proximo eveniat damnum. Quamvis cavendum dicant, ne exinde proximus in extremam vel gravem necessitatem, quam etiam quisque ex caritate cum aliqua bonorum suorum jactura tenetur vitare, incidat. Uti etiam ex justitiã cavendum, ne venditor per se vel alios emptori persuadeat, non esse pretium minuendum, & fallaciter ad emendum inducat. Molin. Less. Rebell. Castrop. *loc. cit. num. 9.* An autem dicendus sit injustus deceptor, qui interrogatus, an pretium diminuendum sit, silet, vel respondet, se nescire, vel etiam non esse, diminuendum, non ita consentiunt AA. negant Bann. Aragon. Salon. quorum sententiam probabilem dicit Less. apud Castrop. qui tamen ait, se illi sententiæ acquiescere nunquam potuisse; eò quòd manifestum sit deceptione etiam conjuncta cum aperto mendacio inducere aliquem ad contrahendum aliis non contracturum cum tali damno suo repugnare justitiæ.

Quest. 287. An is, cui quid vendendum aut emendum commissum designato certo pretio, decrementum illius vel incrementum sibi reservare possit?

1. **R**esp. primò: Si pretium designatum sit summum, & commissarius ultra illud venderet, indubitatum est excessum illum ab eo retineri non posse, sed reddendum emptori. Si verò pretium designatum sit medium, vel infimum, & commissarius venderit ultra illud, manendo intra limites justii pretii, certum quoque est, excessum illum ab eo retineri posse, non solum, ubi constitutus illum expressè, sed etiam si tacitè in hoc consenserit. Censetur autem tacitè in hoc consensisse, ubi nullum ei pro industria & labore stipendium datum, nisi fortè, quod ultra designatum pretium excedat multum ejus laborem & diligentiam. Nav. *c. 23. n. 97.* Salas. *tr. de empt. c. 45. u. 4.* Sa. v. *venditio. n. 11.* & alii, quos citat & sequitur Castrop. *l. c. p. 16. n. 1.*

2. Resp. secundò: Si de retinendo illo, quò infra pretium designatum emit, vel supra illud vendidit, conventum non fuerit neque expressè neque tacitè, retinere illum excessum non potest. Nav. *loc. cit.* Molin. *l. c. d. 363.* Less. *loc. cit. c. 21. num. 19.* Sa. Salas. *LL. cu.* & alii apud Castrop. *loc. cit. num. 2.* iis inhaerentem. Quia nullam habet causam retinendi, quod inductione probat Castrop. quem vide. Qui etiam inter cætera ex dictis infert, factores (idem proportionatè est de aliis, fanulis, proxenetis, administratoribus similibusque) quibus commissum, ut meliorem modo, quo possunt aut determinato pretio panum emant, non posse sibi quicquam retinere propterea, quòd minoris emerint, ac pretium determinatum efficit; vel ex prætextu quòd apud alium mercatorem pluri emere potuissent. Quèd si tamen mercator præcisè in gratiam factoris alteriusve deputati rem minoris venderet fortè ob eum finem, ut ad se impostum emptorem præ aliam accederet, non improbabile censet Castrop. cum Molin. posse factorem retinere illud, quò minoris rem ei vendidit mercator non venditurus rem tali minore pretio, si dominus ipse aut alius emisset, eò quòd videatur id esse donatum factori à domino. quamvis bene dicat Molin. esse hoc ipsum plenum scrupulis, & hinc dissuadendum factoribus.

Quest. 288. Quæ sit lesio ultra dimidium justii pretii, & num exinde, vel etiam ex lesione infra dimidium invalida sit emptio vel venditio, aut saltem rescindenda, vel detur actio?

1. **R**esp. ad primum primò: Ut venditor sit & censetur læsus ultra dimidium justii pretii, requiritur, ut vendiderit, seu res ab eo sit empta pretio non attingente medietatem infimi pretii. V. g. Ut rem lege taxatam seu venditionis valentem 100. vendiderit infra 50. juxta quod expressè dicitur. *l. 2. C. de rescind. vendit.* & ibi Glossa ab omnibus recepta. Computatur autem medietas hæc per respectum ad infimum pretium, quia pro eo adhuc justè emitur ab illo; ita ut si pretium attingat medietatem hujus infimi pretii, etsi non attingat medietatem pretii summi vel medii, venditor

ditor non censetur læsus ultra dimidium iusti pretii Covar. l. 2. var. c. 3. num. 3. Molin. d. 349. num. 3.

2. Resp. ad primum secundò: Ut emptor dicatur læsus ultra dimidium, non requiritur, ut rem valentem 100. emerit plus quam 200. ut voluit Abb. in c. cum dilecti. h. t. num. 2. Cujac. l. 16. obs. c. 18. Fachin. l. 2. controu. c. 16. Mynf. cent. 4. obser. 74. num. 4. dicens id usu Cameræ Imperialis receptum. Wading. de contract. d. 7. du. 4. §. 4. num. 2. ad quos accedit Wiestn. h. t. num. 62. sed sufficit, quod rem valentem 100. emerit; 151. prout docent Covar. loc. cit. num. 8. Gutt. 2. pract. qq. 9. 133. Molin. de 7. & 7. tr. 2. d. 349. num. 2. Less. l. 2. c. 21. du. 4. num. 20. Salaf. loc. cit. du. 26. Rebell. loc. cit. l. 9. q. 3. §. 1. & plures alii, quos citat & sequitur Castrop. loc. cit. n. 3. item Laym. l. 3. tr. 4. c. 17. n. 7. Pith. h. t. num. 25. & alii Legista & TT. ea ducti ratione, quod emptor & venditor tanquam correlativa æqualiter gaudent beneficio cit. l. 2. adeoque utriusque læsio ultra dimidium æqualiter computanda in ordine ad instituendam actionem, nimirum, ut sicut venditor dicitur læsus ultra dimidium iusti pretii si dimidio minus accepit ab emptore, ita etiam emptor dicatur læsus ultra dimidium, si dimidio plus dedit, quale dimidium respectu 100. non sunt 100. cum sint duplum, sed 50. unde quicquid est supra 50. est ultra dimidium, & sufficit ad constituendam læsionem ultra dimidium, & si ascendat ad 200. etsi sit etiam læsio ultra dimidium, cum sit læsio in duplum, quæ utique est ultra dimidium, non tamen ad eam requiruntur præcisè 200. Neque dicas: Emptor tunc tantum dicitur læsus ultra dimidium, quando non accepit à venditore dimidiam æstimationem pretii soluti; hoc autem fieri nequit, nisi rem valentem 100. emerit 200. nam negatur hoc ipsum fundamentum adversariorum, diciturque læsionem non considerandam esse ex eo, quod accepit emptor, sed ex eo, quod amittit, nimirum ex pretio, quod dedit, quod si ultra dimidium superat valorem illius, quod accepit, dicitur læsi ultra dimidium. Illud hic notandum in ordine ad æstimationem iusti valoris rei venditæ, eam non faciendam, nisi detractis oneribus, quibus res vendita est obnoxia. V. g. quod sit hypothecata, ita ut tantum ei detrahatur, quanti arbitrio prudentis æstimatur tale onus. Abb. in c. in quibusdam. de decim. not. 2. Tiraq. de utroq. retract. in præfat. n. 27. Gutt. de juram. p. 1. c. 26. n. 14. §. 15. & alii, quos citat & sequitur Castrop. loc. cit. num. 5.

3. Resp. ad secundum primò: Tamen si læsio quævis in emptione & venditione commissa infra dimidium sit peccatum juxta illud Apost. ad Thessalon. 4. Ne quis supergrediatur, neque circumveniat in negotio fratrem suum; vindex est enim Deus &c. ac proinde utpote adversans legi naturæ dictanti, nulli inferendum damnum, & si quod illatum, reparandum, & inferat obligationem restituendi, ita etiam, ut nulla lege statui possit, lædentem infra dimidium non obligari ad restituendum, ut cum communi & certa D. Thom. 2. 2. q. 37. a. 1. Molin. loc. cit. d. 350. Less. cit. du. 4. Covar. l. 2. var. c. 4. num. 11. Sal. l. c. du. 26. & passim alii apud Castrop. l. c. §. 2. n. 3. contra pauculos perperam deducentes ex l. 2. de rescind. vend. licitum esse naturaliter se invicem in pretio decipere; cum inde aliud non deducatur, quam illud circumvenire de jure gentium seu jure naturali secunda-

R. P. Levr. Jur. Can. Lib. III.

rio licitum, id est, permixtum absque ulla punitione; quod autem aliqui cum Sa. v. venditio. n. 20. dicunt, restitutioni locum non esse, dum læsio infra dimidium est exigua, bene dicit Castrop. loc. cit. num. 4. id ad summum sustinendum, dum læsio est minima, & aliqua adfuit conjecturæ donationis seu remissionis. Nullatenus tamen exinde invalida aut rescissioni, vel etiam actioni directæ contra decipientem instituendæ ad suppleendum defectum vel excessum obnoxia Arg. l. in causa. §. 4. l. si voluntatem. C. de rescind. vend. Sic statuentium, ut litium frequentia Reipublicæ noxia evitaretur, & contractus inter homines majore firmitate celebrarentur. Dixi tamen: actioni directæ: Licet enim etiam in foro Ecclesiastico externo non concedatur actio judicialis, permixta tamen est denunciatio Evangelica, quæ sibi facta, Judex Ecclesiasticus deceptorem aut alium lædentem compellere possit ad resarciendum damnum, ad quod ille obligatur jure divino & naturali, non permittente aliquem cum alterius damno & injuria locupletari; ita Fachin. l. 2. controu. c. 25. Salaf. l. c. d. 27. n. 3. & 4. Rebell. l. c. l. 9. q. 3. §. 2. & alii, quos citat & sequitur Castrop. l. c. n. 7.

4. Resp. ad secundum secundò: Excipiendi tamen sunt casus, in quibus læsis infra dimidium conceditur actio vel ad rescindendum contractum, vel ad suppleendum aut augendum pretium; ac primò quidem in casu doli commissi actione doli ad ea agere potest tam venditor quam emptor læsus. L. Julianus. §. si venditor. ff. de act. empti. l. 1. §. persuadere. ff. de servo corrupte. l. §. eleganter. §. si quis affirmaret. ff. de dolo. Covar. l. 2. var. c. 4. num. 11. Salaf. loc. cit. du. 25. num. 7. Castrop. loc. cit. §. 3. & alii apud illum. Intelligendum tamen illud de dolo incidente, dum nimirum contrahens ita affectus esset, ut, si dolus non intervenisset, adhuc contraxisset. Si enim est dolus, qui causam dedisset contractui, dum ita constitutus contrahens, ut, si dolus non incidisset, non contraxisset, jam contractus non eget rescissione; cum juxta communem sit nullus. Secundò, dum pretium à lege taxatum erat; tunc enim ad Judicem (utpote cujus officium est curare, ut leges observentur) pro rescindendo contractu, vel pretio suppleendo recurritur. Covar. loc. cit. Salaf. du. 27. num. 5. Rodriq. in sum. p. 2. tr. 8. c. 32. Castrop. loc. cit. num. 3. Tertio dum minor 25. annis fuerit læsus infra dimidium, competit ei restitutio in integrum per rescissionem contractus ex actione minoris ætatis juxta tot. tit. ff. de minorib. Castrop. loc. cit. num. 8. An verò etiam læso infra dimidium in æstimatione dotis competat idem remedium, non conveniunt AA. de quo vide Castrop. num. 6. ut etiam in eo, dum emptio & venditio facta per Procuratorem. affirmant Abb. Butrio. Alex. Castrenf. negant è contra dari tunc læso actionem ad rescissionem contractus Fachin. & alii, quorum sententiam longè veriorum dicit & probat Castrop. n. 5. quem vide.

5. Resp. ad tertium: Sed neque ob læsionem ultra dimidium invalida est emptio & venditio, est tamen obnoxia rescissioni & actioni instituendæ contra lædentem. Siquidem potest venditor læsus agere contra emptorem, ut vel rescindatur venditio, & res vendita restituatur ab eo, vel ut suppleatur ab eo defectus iusti pretii. l. rem majoris. C. de rescind. vend. c. cum dilecti. c. cum causa. h. t. Idem juris est emptori ad agendum, ut vel rescindatur emptio, &

Z

pre-

pretium totum restituatur, vel ad restitutionem solius excessus pretii. Abb. in *cit. c. cum dilecti*, num. 2. Molin. d. 349, num. 1. Gutt. l. 2. *pract.* 99. q. 133. n. 2. Arg. textuum citat. Licet enim hi expresse loquantur tantum de venditoribus læsis, æquitas tamen & æqualitas inter emptorem & venditorem exigit, ut eodem remedio dictarum LL. æqualiter utrique succurratur, dum in utroque par est ratio. Qualiter autem dictum remedium. L. 2. C. de rescind. vendit. seu actio intentari debeat, vide apud Castrop. *loc. cit.* §. 4. num. 3. Dum autem dicitur, quod emptor lædens debeat contractum rescindere, vel justii pretii defectum supplere, non sufficit etiam in foro externo tantum addere, ut non sit amplius læsio ultra dimidium. V. g. si pro re valente 100. dedit 48. non sufficit addere 3. vel 4. sed requiritur, ut totum defectum suppleat, nimirum addendo 52. hi enim deerant justo pretio, quod supplendum dicitur, & quod non suppletur addendo tantum, quo læsio constituitur extra dimidium; ita habet communis contra Cujacium Arg. *c. cum causa. h. t.* Porro hæc actio ad rescindendum contractum vel supplendum pretium de jure communi durat per annos 30. à die contractus celebrati; quia est actio & obligatio personalis, quæ juxta *l. sicut in rem. l. omnes. C. de prescript.* 30. vel 40. annor. tam diu durat. ita cum Gl. in *cit. l. 2. de rescind. vend.* & Baldo *ibid.* n. 3. Castrop. *loc. cit.* §. 15. n. 1. & alii passim. Dixi: De jure communi: nam alicubi hoc tempus restringitur, ut in Lusitania ad 15. in Gallia ad 10. in Hispania ad 4. ut videre est apud Castrop. *loc. cit.* n. 2. ubi etiam hujus restrictionis assignat causam, vitationem fallarum probationum, quæ in longo tempore facilius committuntur; cum hæc actio dependeat à valore rerum, & hic passim mutetur, sitque memoria hominum debilis.

5. Nihilominus dantur casus, in quibus læsis ultra dimidium non conceditur talis actio seu remedium juris; & primò quidem, dum ei specialiter & expresse renunciatur, præsertim cum juramento; cum juri & favori pro se principaliter intento quilibet renunciare possit, & juramentum non cedens in dispendium salutis aut alterius damnum sit servandum. Covar. l. c. Gutt. de juram. p. 1. c. 26. n. 2. Castrop. l. c. §. 10. n. 2. junctò n. 5. & seq. Dicitur specialiter: nam si generaliter renunciatum illi juris remedio, non impeditur dicta actio; cum juxta *l. hæc adjectio. ff. de V. S.* nemo præsumatur vi generalis renunciationis velle renunciare gravi incommodo suo; ita Covar. l. 2. var. c. 4. n. 1. Castrop. *loc. cit.* n. 1. De cætero necesse non est, ut renunciatio hæc specialis fiat post intervalum aliquod à celebrato contractu, sed potest fieri in continente, seu in ipso venditionis contractu & instrumento, eò quod talis renunciatio vel sic etiam fieri possit maturo consilio, & nullibi in jure irritetur. Covar. l. c. n. 4. Castrop. l. c. n. 4. Reiffenst. h. t. n. 356. contra Gomez & alios, quorum sententiam Castrop. dicit satis probabilem. Non tamen speciali renunciatione renunciatum ei remedio censetur, ubi læsio excedit in duplo vel triplo justum pretium, & sic esset enormissima; cum ei dolus causam dedisse censeatur. Gutt. n. 7. Covar. n. 5. Castrop. *loc. cit.* §. 10. n. 2. Wiestn. h. t. num. 65. Secundo non conceditur talis actio, si venditor defectum, emptor excessum pretii, utroque sciente justum pretium, liberaliter, seu nullo metu aliave necessitate inductus donet, illudque verbis, saltem generalibus. V. g. quantuscunque sit excessus vel

defectus &c. exprimat nisi tamen læsio ultra dimidium sit enormissima; hæc enim adhuc non comprehendit & remitti dictis verbis, docent Felin. in *c. si cautio. de fide instrum. num. 39.* Menoch. de arb. cas. 144. num. 15. Fachin. l. 2. *controv.* 19. v. *sed & tertia.* Quos citat & sequitur Wiestn. h. t. n. 66. An vero verbis non ita generalibus. V. g. id, quod res pluris valet, dono: comprehendatur & fiat remissio excessus ultra dimidium, dubitatur. Affirmant aliqui; Wiestn. cum aliis censet illis verbis modicum tantum excessum remitti. Vide de his fuscè Castrop. *cit.* §. 10. à num. 9. Tertio non conceditur actio illa, si res illa casu perierit. Arg. *l. si res. ff. de jure dotium.* Dum enim res illa perempta perit, & non est amplius, cessat optio supplendi pretii vel rescissio contractus, quam optionem aliàs conventus hac actione habet. *cit. l. 2. C. de rescind. vend.* Fachin. *loc. cit.* c. 18. Covar. n. 14. Gomez. l. 2. var. c. 2. num. 22. Wiestn. num. 67. Quarto non competere dictam actionem læso ultra dimidium, si emptio & venditio ex mandato & decreto Judicis facta, uti contingit, dum res sub hasta vendita, docent Bartol. Castrenf. Decius & alii. Verum rectius dicitur contrarium; eò quod licet auctoritas Judicis faciat, ut deceptio & læsio non præsumatur, non tamen excludit probationem in contrarium, quæ ubi facta, etiam in hoc casu locus est remedio *cit. l. 2.* & ita docent Abb. in *c. cum causa. h. t. n. 6.* Molin. *cit.* d. 349. Menoch. l. 2. *presump.* 75. n. 3. Castrop. l. c. §. 5. n. 2. citans insuper alios; qui tamen licet, n. 3. dicat id certum jure regio Hispan. addit tamen num. 5. id eodem jure temperari in venditione, quæ fit auctoritate Judicis invito debitore & compulsis emptoribus; fieri nequit nisi ob delictum, vel quia debitor non est solvendo. Cæterum an & in quibus contractibus distinctis à venditione & emptione locum habeat hoc remedium. l. 2. C. de rescind. vendit. ubi quis læsus est ultra dimidium, vide apud Castrop. *loc. cit.* §. 8. & 9.

Quest. 289. Emptor lædens ultra dimidium justii pretii, si eligat rem restituere, an & quid præter eam restituere debeat?

REsp. primò: Si læsio facta est bona fide, hæc ita adhuc subsistit emptio, emptor eligens rei restitutionem, non tenetur in utroque foro restituere etiam fructus, si quos percepit interea; ita probabilius Cepol. de simulat. contract. §. 2. ad finem. Fachin. l. 2. *controv.* c. 24. Molin. *tr.* 2. d. 349. §. utrum autem. Less. l. 2. c. 21. du. 15. Laym. l. 3. *tr.* 4. c. 17. num. 8. Gutt. p. 2. *pract.* 99. q. 134. & plures alii, quos citat & sequitur Castrop. *tr.* 33. d. 5. p. 17. §. 13. num. 3. qui tamen valde quoque probabilem dicit sententiam oppositam, quam tenent apud eundem n. 2. Alberic. in l. 2. C. de rescind. vend. num. 16. Salicet. *ibid.* num. 5. Covar. l. 2. var. c. 3. num. 9. Gregor. Lopez. de Afflict. & plures alii. Probari solet responso ex *c. ad nostram. c. de reb. Eccl. alien.* ubi ob enorme damnum, quod ex venditione feudi monasterio illatum jubetur emptor recepto pretio restituere feudum, fructus autem interea perceptos permittitur sibi retinere; item ex eo, quod leges concedentes lædenti electionem rescissionis non faciunt mentionem de restitutione fructuum; adeoque hæc asserti videatur sine fundamento; ac denique ex eo, quod pericula & com-
moda